116

ВИДАНЯ „Р. У. П.“ — Ч. 6.

Народня справа.

Після білоруського видання П. П. С.

Чернівці, 1903.

З друкарні „Рускої Ради“ під зарядом Івана Захарка.

Видавництво

Революційної Української Партії.

„ГАСЛО“.

Часопись Р. У. П. присвячена теоретичним і тактичним справам партії. Містить статті оригінальні і перекладені, хроніку революційного руху на Україні, огляд революційної праси.

Виходить що місяця у Чернівцях.

Рік видання другий.

„СЕЛЯНИН“.

Практичний орґан Р. У. П. присвячений переважно інтересам сільського українського пролетарияту.

Виходить що місяця у Чернівцях.

Рік видання перший.

„ДОБРА НОВИНА“.

Практичний орґан Р. У. П. для промислових українських робітників.

Виходить що місяця у Львові.

Рік видання перший.

ВИДАНЯ „Р. У. П.“ — Ч. 6.

Народня справа.

Після білоруського видання П. П. С.

Чернівці, 1903.

З друкарні „Рускої Ради“ від зарядом Івяна Захарка.

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
John and Mary A. Yaremko Foundation

https://archive.org/details/narodniaspravapi00unse

Боріте ся — поборете!

I.

Давним давно балакають люде по селах про те, що цар одбере землю від панів і віддасть її мужикам, так що у кожного буде своєї земли доволі.

Але те все байки!

Рік за роком проходить, біда гірше і гірше людей тисне, а царь і не думає навіть давати людям земли. Він не тільки не дає земли, але навіть одбірає її; бо податки так душать народ, що не один господарь мусить у глитая позичати гроші, щоб податок заплатити, а як раз нозичить, так уже важко віддати, приходить ся инколи і землю за борг продати.

Ошуканці або дурні брешуть по селах, що буде новий поділ земли, що з ласки царської уся панська земля стане мужицькою, а мужики і думають, що се правда.

Забули уже люде, як покійний царь Олександер третий сказав старшинам, коли ті приїхали до нього на коронацию, що не

дасть мужикам ані шматка земли, що панська земля належить панам і не можна її займати. Сі царські слова чули тоді тисячи людей і скрізь по газетах вони були надруковані. Сі слова покійного царя тепер ствердив його син, теперішний царь, у Курському і велїв зібраним нашим старшинам переказати людям, щоб слухали ся панів і покірливо робили на них; за всяке непослушенство грозив ся царь люто карати. Сі царські слова золотом надруковані і розїслані по всїх розправах і школах, так що всї люде і зараз можуть їх прочитати.

Тому люде не повинні сподівати ся земли від царя, бо се було-б все одно, що чекати поки на вербі груші виростуть.

А ні робітники на фабриках, а ні мужики ніколи нічого доброго від царя не діждуть ся. Царь держить сторону панів, бо він сам є найбільший пан і найгірше кривдить та визискує бідний народ.

Царь бере податки. Сими податками він витягає остатній гріш з кишені робітників і мужиків. Хто тільки має хату, землю, худобу, мусить платити царським чиновникам податок, а як немає чим заплатити, то правительство забірає йому худобу, продає землю і хату. Часто податки нищать до щенту мужицьке хозяйство.

За землю у нас мужики віддають цареви кожного року майже 200 міліонів рублїв.

Платять податок не тільки ті люди, що мають хоч трохи земли; і ті, що нічого не мають, мусять платити царю податки, тільки навіть і не відають про те.

А робить ся се так:

Царь накладає податок на горілку, на тютюн, на цукор, на сїрники і на деякі такі речи, без яких люде ніяк не можуть прожити. Такі податки називають ся акцизами; їх платять царським чиновникам купцї та фабриканти, що виробляють отсі речи і торгують їми. Але-ж купець чи фабрикант не платить цареви акцизу зі своєї власної кишенї, а тільки долїчує сей акциз до цїни товарів і вибірає його з людий, що ті товари купують.

Такім чином купець сам податку не платить, тільки платять його люди, що купують товари, найбільше мужики і робітники, бо їх на свiтi дуже богато. І виходить так, що не купцї платять акциза цареви, а мужики і робітники.

З одної горілки царь має доходу що року майже 420 міліонів рублів. Бо-ж горілкою не має права тепер ніхто шинкувати, а вільно її продавати тільки від казни.

Цар завів на горілку монополь: він скуповує усю горілку по винокурнях по карбованцю за відро а продає людям по сїм карбованців відро. Через те і горілка тепер така дорога.

Кожен купець мусить платити за свій крам цареви податок; казна, коли він заплатить, видає йому білет, що він, значить, має право торгувати. З сим податком купці роблять так само, як з акцизами: платять його у казну, а потім вибірають сі гроші від людий, що у їх купують. І такого податку, ніби від купців і фабрикантів царь має що року по 16 міліонів рублів. Бож і за фабрики фабриканти платять так само податки цареви, і так само як купці, вони вибірають собі сей податок від людий, що купують їх товари. Таким чином, щоб люде не купували, мусять платити не тільки те, що та річ коштує, але ще і податок, який фабриканти і купці заплатили цареви.

Усї такі акцизи і податкі на фабрики та товари найбільше кривдять бідний народ. І сих податків царь має що року 300 міліонів карбованців. І все те стягають з кишені робітників і мужиків, з їх кріваво зароблених грошей.

Таким чином царь податками грабує людей, відбирає у їх і той заробіток, що

бідні люде за свою тяжку працю дістають від панів.

Полїчимо-ж тепер усе разом, що народ платить за один рік до казни:

200 міліонів карбованців за землю.
420 міліонів карбованців за горілку.
16 міліонів карбованців за білети купців і фабрикантів.
300 міліонів карбованців за усякі акцизи.

Разом 936 міліонів карбованців.

Зкиньмо 236 міліонів з сего рахунку на богатих людий і панів, то вийде, що бідний народ мусить що року заплатити з 700 міліонів карбованців.

Чи-ж легко сказати: 700 міліонів карбованців що року.*)

А що царь робить з тими грішми.

Тільки на себе самого і свою родину царь видає що дня 45 тисяч карбованців. Марнує він сі гроші на всякі способи: їсть, п'є, бенькетує, деякі вигадки вигадує і то все за гроші бідного народу. Нашими грішми він платить чиновникам, поліциї, жандармам, щоб краще нас обдирати та у покірности

*) Докладнійше оповідаєть ся про податки і про те куди дівають ся гроші зібрані податками у книжці „Дядько Дмитро".

тримати. За наші гроші держать військо, козаків, щоб могти кожного разу бити народ нагаями і колоти багнетами.

Такий він добрий до народу!

Та мало йому, що він гроши бере з народу, йому ще й крови потрібно!

Царь бере до війска тисячи наших братів і жене їх далеко від рідної земли. Усі преціньь знають, як новобранців бьють і мучать, як офіціри їх катують, як тяжко служити салдатови. Царь посилає їх на війну, коли йому то потрібно, і не подумає навіть, що після войни тисячи родин сиротіють і гинуть від великої біди. А чи-ж мало людей царь забірає що року у салдати? Чи-ж мало люде що разу наплачуть ся при тому! І ото вся царська ласка! Ото значить, що царь кохає свій народ!

І хоч царь так людей обдирає і на всі способи катує разом зі своїми чиновниками, а все-ж таки суть іще по селах люде, що вірять у царську добрість і сподівають ся від нього ласки.

Так вже час, щоб усі люди зрозуміли, що царь ніколи нічого доброго народови не зробить, що він тільки податки з нас дере, некрутів бере, і ніколи не боронить бідного чоловіка, ніколи нам земли не прибавить.

Трапляеть ся, що мужики або робітники заведуть ся зі своїми панами, повстануть проти якої кривди, то завше царь помагае панам: присилае їм козаків, щоб вони нагаями присилували людий покорити ся і щоб люде знову слухали панів. Сі козаки, б'ючи і катуючи народ, показують нам в живі очи, який царь добрий, як він дбае про народ і як його боронить!

Тож час, щоб усі люде по селах знали, що царь — то найбільший гнобитель робучого люду.

Кажуть часто сїльські люде, що царь увільнив мужиків від панщини, що він зробив се від доброго серця, бо йому, кажуть, шкода стало бідних мужиків. То-ж треба знати, як се було і чому царь скасував панщину.

Років більше як сорок перед сим почали у нас заводити великі фабрики з машинами і фабрикантам конче потрібно було робучих рук. А тут важко було їх знайти, бо мужики були у крінацьтві, мусїли панам одробляти панщину і не мали права наймати ся по фабриках. Фабриканти зараз догадали ся, що їм потрібно, щоб царь скасував панщину, бо инакше нікому буде робити на їхніх фабриках. Тож вони і заходили ся біля царя, щоб той увільнив

народ, почали цареви толкувати що тоді фабрики дадуть йому дуже великий зиск. Крім того довели цареви, що казна ще й від того матиме більше грошей, що тоді люде будуть податки платити просто до казни, а не панам.

Так доводили цареви пани фабриканти, а народ тим часом сильно бунтував ся і домагав ся знесеня панщини. Так часто стали підіймати ся бунти, що нарешті стало небезпечно удержувати далї людей у кріпацтві.

І от зміркувавши те все, царь скасував панщину. Та все-ж таки він умовив ся з панами та фабрикантами, щоб не наділяти усїх мужиків землею, а тільки половину, для того щоб друга половина мужиків, не маючи земли мусіла за аби який заробіток робити у панів та у фабрикантів.

Так надумали ся, так і стало ся. Одна половина мужиків дістала по трохи землі, і то найгіршої і мусить до нинї виплачувати за неї казні гроші, а друга половина нічого не дістала і тепер або так само робить на панському полі як і за часів панщини, або не краще горює на панських фабриках.

Таким чином, хоч царь і скасував панщину, а все-ж таки з того найбільш ко-

ристі має сам царь і фабриканти, пани нічого не стратили, а мужикови все-ж таки тяжко жити на світі.

А то все через те, що царь зніс панщину не з доброго серця, не з ласки до робучого люду, а тільки для того, щоб фабрикантам не бракувало робітників, для того щоб краще набити свою кишеню, та ще хиба зі страху, щоб мужики не бунтовали ся.

І фабриканти мають тепер доста робучих рук. Пани так само мають з того користь: бо-ж давнійше їм треба було давати мужикам і хату і одежу і допомогати в господарстві, а тепер вони об тім і не думають: нехай собі мужик хоч здохне з голоду, панови немає до того ніякого дїла. Замість панщини пани тепер мають дешевого робітника — бо розуміють ся голодні люде за аби який заробіток мусять робити.

А мужика тепер лихо тисне, як і давнійше. На хлїб треба так само тяжко працювати. Та хибаж і волю правдиву мужик має? Давнійше поганяли народ до роботи отамани, та економи панські, а тепер поганяє людей голод; а як здумають люде проти тої недолі повстати, царь пускає на народ нагаї — не пошкодує!

Зносячи панщину царь зробив добре тільки собі та богачам, а народ ошукав, дав не правдиву волю, а тяжку біду.

Увільнив царь мужиків від панської панщини і замість того віддав народ у панщину своїм чиновникам, що нас кривдять кождої хвилини.

І собака не захоче такої ласки!

Не дасть царь земли ніколи робучому людови; ні одної нивки не відбере від панів для нас. Тільки дурні можуть сего від царя сподівати ся!

Відомо також, що і пани з доброї ласки земли своєї не відступлять мужикам. То невже-ж так на віки вічні народ і лишить ся без земли у неволі?

Од віку мужики працюють коло земли; без їх праці земля не родила-б збіжжя, а для того по справедливости земля і повинна належати робучому людови. Тільки-ж царь і пани не хочуть знати тої правди. А для того мужики не можуть на царя і панів надіяти ся, а тільки на себе самих.

І справді; щоб там не було, але прийде такий час, коли мужики силою візьмуть собі усю землю, і буде земля належати цїлому робучому народови.

Може бути се ще не скоро станеть ся, але стати ся обовязково повинно і навіть можна зараз сказати, яко воно станеть ся.

II.

По всїх містах України, так само у Польщі і у Росиї і у иньших краях робітники на фабриках та на заводах змовляють ся і складають такі товариства, щоб разом домагати ся більшої платні і коротшої роботи у день. Міліони робітників різних країв зговорили ся між собою, щоб домагати ся кращої долі. На Україні по всїх містах — у Київі, у Одессі, у Харькові, у Катеринославі, навіть по меньших містечках суть уже такі товариства, тільки нїхто не говорить про їх голосно, щоб не довідали ся об тім царські чиновники.

Усі отсї товариства одні другим у всьому допомогають. Коли, наприклад, товариство польських робітників змовить ся против фабриканта і покине йому роботу, то товариство нїмецьких робітників йому допомагае, присилае гроші, щоб люде могли якось прожити без роботи, доки не добють ся, наприклад, лїпшого заробітку. Коли, наприклад, змовлять ся українські

робітники їм допомогають російські, жидівські і иньші.*)

Такі робітничі товариства зо всїх країв — з України, з Польщи, з Нїмеччини, то що, з'їзжають ся від часу до часу в одному якому небудь містї, щоб обмірковати, що і як їм далї робити. На одних таких зборах робітники постановили, що будуть усе змовляти ся проти фабрикантів, аж доки сі не почнуть робітникам більше платити і доки робітники не добють ся того, щоб робити їх примушували що дня не більше як 8 годин у день. Се називаєть ся домагати ся восьмигодинного робучого дня. Щоб здобути ся до сеї своєї мети робітничі товариства будуть пильнувати, щоб до товариств прибувало все більше та більше робітників, доки усї робучі люде в цїлому сьвітї не змовлять ся поміж собою.

Розуміеть ся ранїйше чи пізнїйше по селах так само почнуть люде змовляти ся проти панів, щоб пани більше платили за роботу і щоб робота що дня була коротша.

А коли усї робітники по містах і по селах зговорять ся між собою і добре розу-

*) Про те як добивають ся робітники по містах і по селах кращого заробітку докладнїйше оповідаєть ся в книжцї „Страйк і бойкот".

міти муть, що пани і цар їх кривдять і коли також зрозуміють, що їх на сьвітї надто багато, що у їх є сила, то вони закричать всї як один чоловік:

Геть царя і його правительство.

Царь нас душить забирає у нас послїдну копійку на податок. Його чиновники поводять ся з нами як з бидлом. По судах немає нїякої справедливости для бідних людей. Народ мусить тільки мовчати та терпіти; за свою кривду і одного слова не дають сказати. Жандарми і полїция роблять, що хочуть; без жадного права пакують у острог, висилають по етапу, навіть сїчуть різками. Цар разом зі своїми чиновниками грабує народ, бере у салдати наших синів і братів, усю свободу нам відбірає. Пани живуть тільки з нашої роботи і загарбали собі майже усю землю і усї богацтва, а нам доводить ся жити у голодї, у нужді, у тяжких злиднях. Ми робимо, вони нїчого не роблять, а тільки проживають. Ми обробляємо землю, ми будуємо фабрики і машини і усякі будинки, усї товари виходять з під наших рук, так значить наша повинна бути і земля і фабрики і усї богацтва.

Як увесь робучий народ зрозуміє добре свою кривду і що треба царя чинов-

ників та панів вигнати, щоб по правдї зажити на сьвітї, так усї робучі люде підіймуть ся проти царя і панів і стануть домагати ся: волї, фабрик і земли. Увесь робучий народ по містах і селах підійметь ся проти своїх гнобителїв.

Солдати так само підуть за народом, бож вони братя і сини робітників та мужиків, то нащож їм іти проти своїх, проти правди.

З робучим людом підуть разом і такі хозяїни, що хоч і мають трохи своєї земли, алеж всеж таки не можуть з неї вижити на сьвітї і не здолають упорати ся з усякими податками і усякими потребами.

З робучим народом підуть і усї справедливі люде навіть з панського стану, коли їм дїйсне кривда бідних людей камінем на серцї лежить.

І не їдні українські робітники підіймуть ся, пійдуть так само і робітники і мужики усїх народів, підуть і руські. і жиди, і поляки, бо їм усїм надто тяжко, бо їх цар так само гнїтить як і нас.

Скрізь, по всїх краях підійметь ся народ проти своїх царів, королїв і богачів і скрізь стане домагати ся волї земли і фабрик. Українській робітник буде бити ся разом з руським, поляком і жидом, бож

у їх один ворог: царь і чиновники. Спільними силами вони будуть бити спільного ворога

Відомо, що царь, чиновники та пани не схочуть одразу піддати ся народови. Вони певно знайдуть таких людей, що за гроші будуть їх боронити. Жандарми, козаки частина салдатів за гроші будуть за їх заступати ся. І прийде до войни.

З одної сторони буде народ, з другої царі, чиновники пани. На якій же стороні буде більше сили? Хто побідить?

Відомо що народ, бо його в сто разів більше як усїх панів і чиновників. На їдного мошеника, що боронити ме царя і панів буде сто робучих людей; до того не один і у салдатах побував і уміє бити ворога.

Робучий народ мусить побідити і запануе над цїлим світом. Тодї заживуть люде на волі і в щасті.

З царем з панами пропадуть усі кривди, усе лихо, усї мошенства. Люде стануть жити по новому.

III.

Коли народ вижене царів і чиновників то почне сам собою правити і по містах і по селах.

Виберуть люде правительство із самих себе. Се правительство не буде поводити ся з народом як царські чиновники. Се буде правдиве народне правительство. Воно буде робити те, що йому народ прикаже, воно буде тільки виконувати волю народа. Як тільки хто з чиновників буде зле поводити ся не по правді, того зараз виженуть і виберуть иньшого. Тепер царські чиновники роблять, що сами хочуть: панують над народом, кривдять, обдирають, а народ мусить усе те терпіти. Але як народ вижене царське правительство і поставить своїх чиновників, то вони будуть робити те, що народ захоче.

І запануе на світі правдива воля. Кожному вільно буде усе робити по своїй волї, не можна буде кривдити других людей.

Тепер царь і його правительство не дозволяють народу говорити про свої кривди і не дозволяють зходити ся обміркувати, що робить, щоб було людям краще; не дозволяють еднати ся людям у товариства; не дозволяють дїтей в школах учити по нашому; примушують всїх вступати до православної віри.

Коли народ запануе, усї ті утискі пропадуть. Кожному вільно буде говорити що і як захоче; кожному вільно буде писати

і друкувати про всї кривди які людям діють ся, вільно буде всїм збірати ся і радити ся над своїми справами. Значить буде свобода слова, друку, зборів і совісти.

Народ буде сам собою правити, сам буде видавати закони, які йому будуть потрібні і сам буде вибірати чиновників, щоб пильнували тих законів і стежили, щоб усі поводили ся по правді. Відомо, що народ сам собі злого не жичить. А значить, як народ почне сам собою правити, так йому добре буде жити на світї.

Земля і фабрики будуть належати усьому робучому народови.

Сонце і вітер належать усїм людям, а не кожному з окрема. Усі можуть дивити ся на сонце і дихати вітром, нїкому тим кривди не діючи; так само і земля повинна бути нічия, але належати усїм робучим людям; так само і усї фабрики. Ніхто не візьме для себе одного ні земли ні фабрики. Земля і фабрики будуть належати усьому робучому народови, а хлїбом і усякими богацтвами люди будуть дїлити ся по справедливости.

Усї люде будуть робити, а що зроблять те і будуть уживати собі на користь. Нікому не буде кривди, у кожного буде усього доволі; голодного нігде не знайдеш!

Робити муть усі, тільки та робота не буде такою важкою як тепер.

Усї здорові люде повинні розуміє ся робити. Не буде на світі таких ледачих, що нїчого не роблять, а живуть з чужої роботи. Тепер є на світї богато роботи, зовсїм не потрібної: так наприклад панські слуги; хоч вони і роблять, тільки-ж од їхньої роботи жадного пожитку немає. Не буде панів, не буде і ледачих, не буде і панських слуг. Як усї люде почнуть робити, то кожному прийдеть ся робити не довго. Досить буде кожному робити три або чотири години у день. Сего буде досить, щоб усї фабрики і всї господарства провадити як слїд.

Скрізь і у всему людям будуть допомогати машини — не тільки на фабриках, але і у поли. А відомож, що машина заступає кількох робітинків і робить дуже хутко. Тепер люди роблять по кільконайцять годин у день, бо так кожна робота дешевше коштує панам і фабрикантам. Вони наймають мало робітників і кажуть їм по довго робити.

А хозяйнуючи на своїй ниві, мужик так само мусить цїлий день тяжко працювати, бо усе треба самому зробити; знаряддє до роботи зле, бо нїхто для себе

одного не купить ніяких машин, ні сїялки, ні жатки, а ні парової машини, щоб збіжже молотити, і тому робити все доводить ся довго і тяжко. Що машина зробить за годину, то бідний чоловік мусить робити цїлими тижднями.

Як народ сам почне правити землею і фабриками, ніхто не буде довго що дня робити, бо з машинами не треба буде нікому робити більше як по три або чотири години у день. Така робота не буде людям збавляти сил, не знищить здоровя, не доведе чоловіка завчасно до смерти. Поробивши три або чотири години, люде решту дня будуть робити, що самі схочуть. До того-ж іще кожен вибере собі роботу, до якої має найбільше здібности і охоти.

Ніхто не буде робити на царя, щоб податки йому заплатити, або на пана дармоїда, а тільки на себе самого і на свою родину.

Тоді люде будуть ставати до роботи з иньшим серцем і иньшими думками ніж тепер, бо кожен буде знати, що поробивши з кілько годин, одпочине собі, як повинно бути і що за ту роботу дістане собі все, що йому треба, щоб жити у достатках і у вигоді.

То значить, що робучі люде будуть за свою роботу брати в спільних маґазинах усе, чого їм треба: і їжу, і одежу, і усякі речи, і книжки, і все що тільки потрібно. Таке право постановить робучий народ. Усякі богацьтва будуть належати цїлому народови, робучому людови. Сі богацьтва будуть лежати у магазинах, і кожен, хто робить, буде брати, що йому потрібно, без грошей, а тільки покаже карту, що він є робітником, се-б то робить на земли або на фабриці.

Не один може подумає собі, що як усї будуть брати собі, що хто захоче, то не хватить нарештї людям богацьтва.

Але-ж того ніколи не буде!

Ніхто навіть не захоче брати більше нїж йому треба, бо нащож брати більше мяса, або хлїба, чи масла, як стільки, скільки можна з'їсти; навіщо брати більше одежи чи чого иньшого, нїж скільки потрібно. Однаковож ніхто того не купить, бо кожен сам собі у магазині може взяти те саме, а хоч-би і купив, то щож робити з грішми, коли вони нікому не будуть потрібні, бо кожен достане усего не за гроші, а за свою справедливу роботу.

Значить кожен візьме тільки те, чого йому треба. А богацтва хватить всїм, бо

як люде з машинами стануть усї робити, то вони зроблять так багато усяких товарів, що кожному буде доволї.

І тепер уже доволі є на світі усякого богацьтва і хлїба; усему народови хватило-б і наїстись і напитись, і одягнутись, коли-б тільки грошї були у кешені. Тільки-ж на світі той має грошї, хто не робить нічого, а хто робить, той ледве живе, і не має защо купувати.

Не раз фабриканти бідують, що у їх лежить товарів багато, і що ніхто не купує. А скількиж збіжжя, скотини, і усякої всячини купці везуть що року у чужі сторони на пароходах, та по зелїзних дорогах, хоч у нас людям те все потрібне; тільки наші люде не мають за що те купувати.

Та сего не буде, як народ запровадить правду на світі.

Товарів буде богато, більше як тепер; тільки вони не будуть пропадати по фабриках, та по магазинах, не будуть їх вивозити на край світа у чужі сторони, а робучі люде самі їх зужиткують, коли їм буде потрібно.

Дїти і старі люде не будуть робити. Дїти і молоді люде до двайцятого року життя не будуть робити, а будуть тільки

учити ся по школах та унїверзітетах. По всїх школах та унїверзітетах будуть за дурно учити кожного. Опріч науки, кожен навчить ся ще якогось дїла по своїй воли, якого сам захоче. Хто наприклад захоче робити коло земли, той буде учити ся господарства. Усї люде будуть мати науку. Не буде людей темних, не буде дурних, як тепер. Люде доживши до 45 років будуть уже вільні від роботи, вони уже будуть собі одпочивати, бо-ж старшим людям робити тяжко. А за те що вони робили від 20 до 45 років життя, значить 25 років, так вони так само будуть брати все що їм потрібно із спільних магазинів. Хто за молоду робить, той повинен на старість у вигоді одпочивати.

Хата, одежа, усяка їжа, усе що кожному потрібно окремо, буде належати кожному з окрема. Спільною власністю народа буде тільки земля, лїс, вода, фабрики, машини, усякі струменти до роботи, залїзні дороги і магазини. Тільки те, що люде за свою працю будуть брати із тих магазинів буде власністю кожного з'окрема. Нїхто не буде мати права зачіпати нічиєї хати, ані одежи, ані нічого, що є у хаті.

Кожна родина буде у своїй хатї жити, як сама захоче. Усі будуть вільні; тільки

три, або чотири години у день кожному треба буде обовязково робити на загальну користь.

Так будуть колись жити люде, як звоюють царя та панів і заведуть справедливий лад на світі.

Від колискі аж до труни — добре буде жити кожному чоловікови. Перестануть люде убивати один одного, ошукувати; бо тепер найбільше люде се роблять з біди та з жадоби до грошей. І багато хороб пропадуть, бо тепер найбільше люде хорують від біди та від тяжкої роботи. У вигоді будуть люде довго жити в доброму здоровї; зроблять ся люде кращими і розумнійшими, бо-ж усї за молоду до двайцятого року свого життя будуть учити ся у добрих школах.

IV.

Не один чнтаючи усе те, подумав мабуть: чому-ж то, як бідний народ звоює своїх ворогів, то земля стане спільною власністю?*) Чи-ж не краще булоб, як-би усю землю поділити на рівні части і дати кожному по одній такій части.

---

*) Докладнійше оповідаєть ся чому земля повинна бути спільною в книжцї „Власна земля“.

Багато про се думали і балакали люде на з'їздах робітничих товариств, а збірають ся там люде, що добре розуміють ся на господарстві і усї вони зміркували, що краще, як би земля належала цїлому народови, значить щоб була спільною власністю, бо немає способу поділити землю справедливо.

Бо-ж, наприклад, як-би поділити усю землю на Украïні на однакові части між людьми то кожному не прийшлось би і по 10 десятин поля. До того-ж у одного земля булаб добра а у другого зла. Не булоб ніякої справедливости: одні були-б богаті а другі бідні.

І користи з одного шматка земли мало. Треба на йому тяжко робити, без одпочинку, так як і тепер люде роблять на малому господарстві. Не заведеш для себе одного ні машин ні доброго струменту до роботи, ані гною для земли, бо то усе дорого коштує.

Чоловікови на малому шматку земли доводить ся тяжко робити і більше нічого! А борони Боже не уродить, так уже біда!

У великім господарстві усе йде инакше. Щоб була добра користь від земли, треба сїяти зерно як найкращее, треба добре гноїти землю, орати добрим плугом, сїяти

сїялкою, молотити і чистити збіжже добрими машинами. На те все потрібно багато грошей, і оден господарь тому не порадить, бо деж він візьме з десяти десятин?

Поділивши землю на малі части, люде бідували-б так само як тепер бідують, і робили-б так само тяжко. А як земля стане спільною, то будуть усе великі господарства, такі, як тепер бувають тільки у великіх панів. Заведуть собі люде найкращі машини: будуть і парові плуги, і жатки, і сїялки, і молотилки парові і усякі иньші машини, щоб людям не доводило ся тяжко робити. Гноїти поле будуть самим кращим гноєм. Сіяти будуть саме найкращее зерно. Де потрібно будуть копати канави, щоб сушити болота. Все спільними силами зробити не важко. На спільній земли всім хватить і вигону, і лїсу, і води. По рїках та по ставах позаводять люде рибу, у лїсї годуватимуть всякого звіря, в степах випасатимуть табуни коней, та отари овець Таким чином, спільно господарюючи на великих обширах земли, люде можуть мати усякого богацьства у сто разів більше, ніж хозяйнуючи кожен з'окрема, і не натрудять ся люде тяжко, бо тодї богато за людей робитимуть машини. Значить господарюючи разом, на

великому господарстві, люде будуть меньше робити, а усякого богацьтва у їх буде більше.

У малім господарстві чоловік має тільки тяжку роботу та велике лихо. У великім господарстві люде не будуть тяжко робити, а будуть у достатках. Через те краще буде, як земля буде належати цїлому народови, а не окремим людям.

V.

Тепер ми уже знаємо, як і коли народ дістане землю. Щоби прийшло до того треба, щоб мужики порозуміли ся з фабричними робітникам і разом підійняли ся-б проти своїх гнобителїв.

Та розуміеть ся зразу сего не станеть ся. Певне не тільки ми, але і дїти наші не доживуть до тої щасливої години, коли робучий народ зовсїм переможе усїх своїх ворогів.

Але все-ж таки до того воно йде і в решті мусить воно стати ся. Від людей же залежить, щоб се стало ся скорійше або пізнійше.

Саме важне, що є в цїлїй тій справі — се людям порозуміти ся. Людей дуже багато, люде здебільшого темні, а через те і роз'єднані. Вони ще не розуміють спільного

свого інтересу, не розуміють. що їм зараз робити, до чого горнути ся. Навіть коли почати розказувати людям, яка їм може бути користь від єднаня, вони не зразу розуміють, а інколи то і вірити не хотять. Для того треба таким людям зразу в живі очи показувати якім користним для їх може були єднанє. І се вони найкраще розуміють, коли ту користь почують одразу на своїй кишені. Найкраще до сего доходити страйком.

Коли застрайкують люде в одному селї, себ-то всї разом змовлять ся не йти до пана робити, поки пан не згодить ся їм добре платити, коли так люде застрайкують і після страйку дістануть лїпший заробіток і від того буде користь усїм людям на селї, от тоді і невірні починають розуміти як користно людям єднати ся та держати ся купи.

Та все-ж іще невірні люде і тоді не вірять в єднанє усїх робітників. Кажуть, що легко порозуміти ся людям з одного села, а сїл же багато, то не вже-ж можуть всї з'єднати ся?

А от тим часом буває, що люде в одному селі застрайкували та не йдуть до пана робити, поки пан добре не заплатить. Пан тоді звертаєть ся до сосїднього

села, кличе звідти робітників. А в сосїдньому селї вже довідали ся, що у пана люде страйкують і не згожують ся до того пана йти робити, щоб не псувати своїм товаришам. От тоді невірні люде переконують ся, що можуть між собою порозуміти ся і люде ріжних сел.

А коли справу робітників сільских починають підтрімувати фабричні робітники з великих міст, от тоді виявляєть ся, що з'єднанє робучого люду річ дуже можлива і дуже страшна для панів і всяких гнобителїв робучого люду.

Всї пани та п'явки, що смокчуть народню кров, наживаючи ся народньою роботою, вже давно зрозуміли, що їм то дуже страшно, щоб робітники між собою не з'єднали ся, бо тоді кінець їхньому панованю. Зрозуміли теж вони, що до того йдуть справи, що робітники мусять порозуміти ся, щоб бороти ся за свою справу, і стали усїма силами шкодити робітникам в сій їхній справі.

Так, щоб не дати робітникам між собою порозумівати ся, вони з царем видали такі закони, якими забороняєть ся робітникам збірати ся та радити ся про свої справи. Понаписували такі закони, якими забороняють людям страйкувати, та дома-

гати ся від пана кращого заробітку. Забороняють в ґазетах та книжках писати про людську кривду і про те як з нею бороти ся.

Цар і міністри міліони що року витрачають із грошей зібраних від людей на те, щоб пильнувати аби ті-ж таки люде були темні і не розуміли своєї користі. Жандарми, пани, урядники і шпиги скрізь нишпорять та пильнують, щоб люде не читали заборонених царським законом книжок та газет і потайком від них не доходили розуму.

Але те все правительству і панам дуже мало помагає. Правда вони хватають і сажають до тюрем, висилають до Сібіру тих, що дають людям такі книжки та газети, де пишеть ся про справи робучого люду, та все-ж таки чим далї, тим більше і більше таких книжок і газет ходять по руках народу і робучі люде їх читають і навчають ся розуміти від чого їх кривда походить і як тую кривду треба нищити.

І чим далї, тим більше приходять люде до свідомости і частійше та частійше починають в окремих околицях змагати ся за свою долю.

Ще недавно страйкували і бороли ся з панами тільки робітники на фабриках та заводах, а от уже прокидають ся люде і

по селах і теж починають разом змовляти ся і поборювати панів.

І того робітничого руху ніякими силами ніхто не зможе задержати.

Ні тюрми, ні Сібір, ні каторга не поможе панам, і ранійше чи пізнійше, а прийде той час, коли їх не стане.

Не буде ні царів, ні панів, а будуть всї рівні люде.

Запануе на землі правда, воля і рівність, буде так, як в сій книжці розказано.

Видання Р. У. П.

1. Самостійна Україна.
2. Дядько Дмитро.
3. Чи є тепер панщина.
4. Власна земля.
5. Страйк і бойкот (виданнє друге).
6. Народна справа.

Полїтична бібліотека Р. У. П.

1. Козаччина.
2. Революцийний рух на Україні (друкує ся).
3. Велика революция у Франції (друкує ся).
4. Революция 1848. р. у Франції.

Бібліотека „Гасла“.

1. Аґрарна проґрама французької Робітничої Партиї.
2. П. Ляфарґ. Селянська посїлість і економічна еволюция.
3. А. Бабель. Студенти і социялїзм.
4. В. Лїбкнехт. Державна зрада і революция.

Бібліотека „Селянина“.

1. Доля працюючого люду. Збірник.
2. Дума про похід ситого князя Оболенського на голодних селян.
3. „Салдатики!!“ Оповіданнє В. Деде.
4. Павуки та мухи. Промова Лїбкнехта.
5. Не жарт — а правда. Збірник.

Лїтературно-наукова бібліотека Р. У. П.

1. В. Деде. Роботи! Оповіданнє.
2. В. Деде. Боротьба. Оповіданнє.
3. Ф. Лассаль. Програма робітників.
4. К. Кавцкі. Социяльна революция.

Видання

бувшої Української Социялістичної Партиї.

1. Нарис програми Української Социялістичної Партиї.
2. До програми Української Социялістичної Партиї.
3. Маркс-Енґельс. Манїфест комунїстичної партиї.
4. Робітницька справа.
5. С. Загородний. Бунт в селї Вишнівці.
6. Добра Новина. Часопись Ч. ч. 1—3.